

◆ ST. OLAV ◆

Nr. 51—52

Oslo, den 20. desember 1939

51. årg.

Redaktør: E. Dithmer-Vanberg. Medarb.: Mgr. Dr. Karl Kjelstrup, dominikanerpater A. Lutz, Sigrid Undset, Lars Eskeland.

«St. Olav» utkommer en gang ukentlig. Abonnement både for inn- og utland tegnes på alle postkontorer eller direkte, skriftlig i ekspedisjonen, Akersveien 5. Abonnementspris kr. 2.50 pr. kvartal forskuddsvis betalt, for utlandet tillegg av vedk. lands avisporto. Opsigelser må være eksp. i hende senest 14 dager før hvert kvartalskifte. Annonser må være innsendt innen søndag aften, manuskript innen fredag aften. «St. Olav»s telefoner: Redaksjon og ekspedisjon: 23743. Redaktøren privat 30487. — «St. Olav»s ekspedisjon og forlag, Akersveien 5, I, er åpen mandag, tirsdag og fredag 9.30—3. Torsdag 9.30—7. Lørdag 9.30—1. Onsdag lukket. Utbetalinger kun tirsdag kl. 1—2.

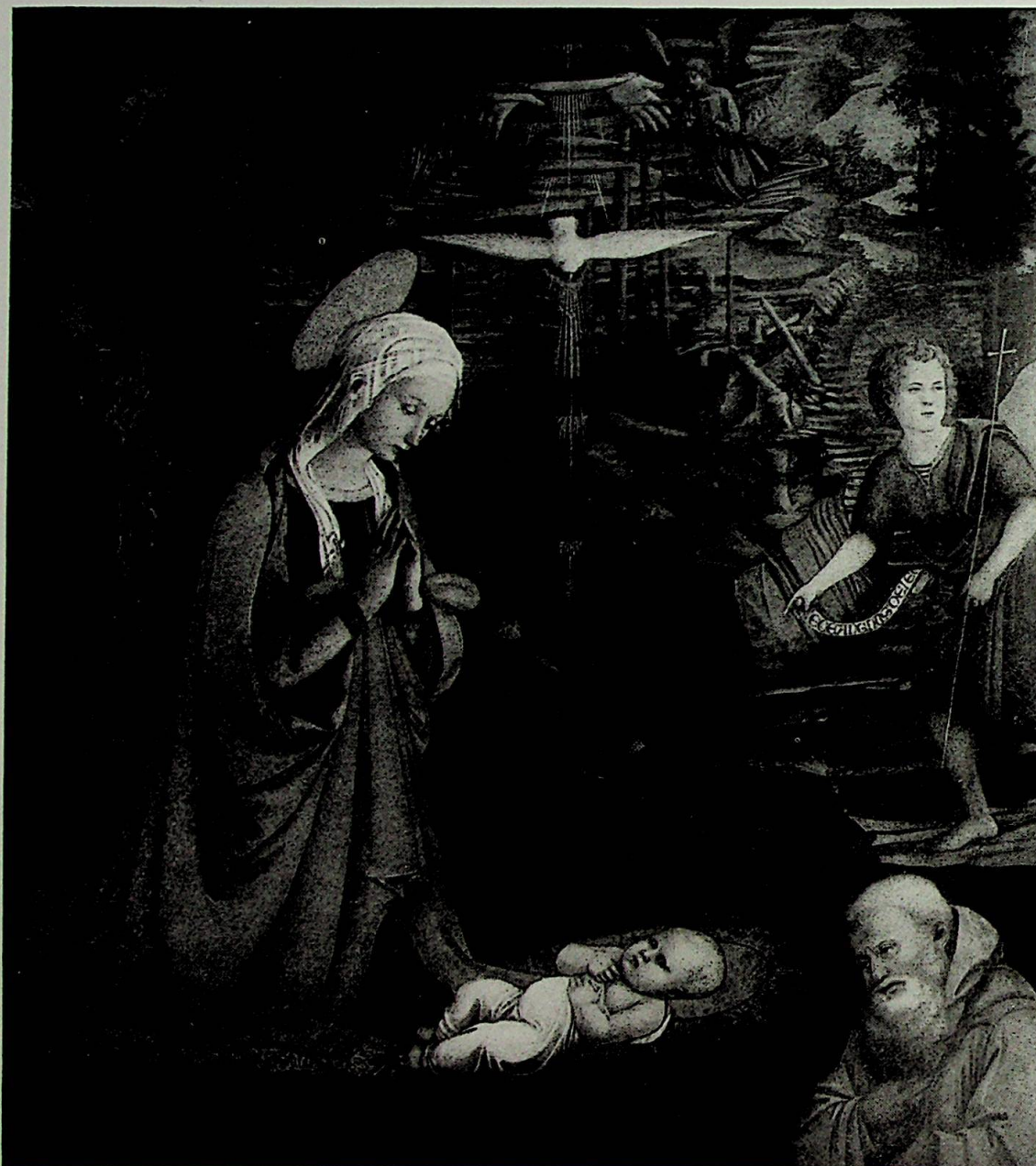
INNHold: Julens bønn. — Ave Jesu parvule. — Betlehems innsats. — Krybbekunst før og nu. — Søsterkirkene på Gran. — En katolsk kunstner. — Jeg opdager England. — Jul. — Hvad den finske speiderkameraten sa. — Bøker for barn. — Høgtid i Bergen. — Herhjemme. — Julehilsen til våre finske brødre.

Julens bønn.

*Barn Jesus i krybben, vi ber dig på kne: Barn Jesus i krybben, så trygt er ditt smil.
La verden din manende stemme Du ser med ditt kjærlige øie
få høre i redslenes blodige ve til hver som med tærende tanker og tvil
og kjærlighetsbudet ei glemme. har glemt at der bor i det høie
Nå raver Europa på avgrunnens rand, en Far som med allmaktens velde og glans
forblindet av mørkets demoner. kan knuse demonenes skare.
I vanviddets natt ligger mektige land Ti roper han bare sitt mektige „Stans“,
hvor Kirkens forfølgere troner. da vernes hans barn mot all fare.*

*Barn Jesus i krybben så fattig og trang, Barn Jesus, fra krybben din nådes symbol
Du kom for å sone vår brøde, løft høit dine signende hender.
og kjærlighetsflammen i seklenes gang Med lys fra din kjærlighets varmende sol
fikk hjerter og sinn til å gløde. Du vanviddets mørke-tid ender.
Nå høre, vi bombenes tordnende knall Så skinner igjen over landene ned
fra krigsfly i flagrende flokker, din hellige Betlehems stjerne
men over dem lyder Guds hellige kall for hjerter og hjem med sitt lys og sin fred
fra kirkenes kimende klokker. Guds kjærlighets budskap å verne.*

K. Kjelstrup.

*Du Bethlehem,
det var den underfulle sæle natt,
då Herrens stjerna yver deg seg tende
og Jesus kom, vår store sjeleskatt
som Gud vår far til bornis frelsa sende.*

*Du Bethlehem,
no kallar dine klokkor jolenatt,
men alle fann kje veg som um deg drøymde.
Gud lat deim kjenne stjerna di når att
ho lyser yver deim som vegen gløymde.*

—ld.

Ave Jesu parvule.

*Heil deg, Jesus, liten dreng,
du konge, størst av kongar!
Edle barn i krubbeseng,
deg helsar englesongar.*

*Heil deg du som stor og sterk
meg drog or synd og våde!
Herlegt er ditt frelsarverk,
du opphav til all nåde!*

*Sjeli stundar, fær kje ro
fyr ho i deg fær kvila.
Guddom klædd i kjøt og blod,
på deg treng ingen tvila.*

*Fyllt av kjærleik du mi sjel
med sterke bandi feste.
God du er, eg veit so vel:
du er den aller beste.*

*Framfor krubba no eg glad
det little barnet helsar.
Ven som raude roseblad,
som lilja er min Frelsar.*

*Du mi hjartans frygd og trå,
i deg all leiting endar.
Til di moder vil eg gå,
då finn eg barnet hennar.*

*Lengti brenn i såre barm,
det er som natti skume.
Sjå, kor eg er hjartans arm,
å, kom, du fagre blome!*

*Gjev, du yndefulle mor,
at upp i frygd eg vaknar.
Myrkt og tomt er alt på jord
Når eg min Jesus saknar.*

*Fatig syndar her eg gjeng,
kann snautt meg tenar kalle;
men, min Gud, din ringe dreng
deg elsker yver alle.*

*Gjev, Maria, guten som
du fekk til burt å gjeva!
Kom, min kjære Jesus, kom,
min Gud og drott i øva!*

Etter ei latinsk hymne frå 15. hundradåret
ved Ragnild Foss.

Betlehems innsats.

Geografisk, politisk og økonomisk er Betlehem bare en liten flekk på jorden, men dens betydning er større enn selv de herligste og prektigste steder siden det blev den som skjenket verden en Frelser. Hva har de andre, hva har selv de største kulturcentrer i fortid og nutid å sette op mot dette faktum? Babylon og Theben, Kartago og Tyrus, Athen og Alexandria, Jerusalem og Roma, Aachen, Paris, Genf, New York, London og Moskva — hva betyr vel alle disse steder mot den lille fattige Davids by og hvilken innsats har de gjort som kan måles med dens?

Babylon representerer vel et av verdens eldste kulturcentrer med mulig enn dog nær tilknytning til de første menneskers hjemsted på jorden. 3—4000 år kan vi følge Babylons historie tilbake fra Kristi fødsel og delvis lever vi ennu på arven fra dens kulturinnsats: våre mål- og vektenheter, vår astronomi og vår tidsinndeling i timer, minutter og sekunder skyldes vi babylonierne. Men i og med de opmålte omverdenen glemte de å legge de riktige mål på sig selv, og resultatet var en selvforhudelse, en menneskedyrkelse, som berettiger den hellige skrift til å betrakte Babylon som det mest fullkomne uttrykk for en bare utvendig, overfladisk og helt gudløs kultur. Babelstårnet blev reist som et samlingstegn for menneskelig storhet — og så la det dog grunnen til en sprengning av menneskeheten i bare små grupper. Det blev barnet fra Betlehem, som atter føiet menneskene sammen i den altomfavnende kristendoms kjærlighetsbegrep og lærte dem godhetens sprog som alle kan forstå. Barnet fra Davids stad bygget et tempel til Guds ære som blev det store samlingstegn.

Theben ved Nilen skapte hele den stolte egyptiske kultur. Dens innbyggere trodde på et evig liv efter døden og Faraos var deres Gud. Lykke og frelse utgikk fra ham fordi han var solens sønn og solen var den «allmektige gode konge». Men det var en tro som skulde vise sig å stå på svake føtter. Ti selv om faraonenes lik blev balsamert og prektige gravmæler og templer reist over disse, så vil vel disse gravmæler og templer fortelle om en storhet som har vært, men ikke mer er: deres herlighet er forbi og det er slutt med deres makt — men Betlehemsfyrsten lever og regjerer og seirer alltid.

Tyrus og *Karthago* bragte med sin handel menneskene gods og gull — «deres vesen var ikke den ødeleggende storm men den milde vårwind som sprer de livgivende plantekorn viden om», sier en gammel dikter. Men hva kostet den rikdom dem ikke når deres tro tilsa dem hvert år å ofre sine egne barn til guden Molok! *Karthago* gikk til grunne i sin kulturs utskielser — men barnet i Betlehem ofret sig selv og dets makt over sinnene steg og steg —

Athen betyr en blomstrende menneskelig kultur — stedet hvor personligheten fikk de beste utviklingsbetingelser og hvor Eskylos, Sofokles og Euripides skrev sine dramaer og Fidas skapte sine u dødelige verker. Man fristes nesten til å spørre hvorfor Gud ikke valgte å bli menneske i Athen, hvor menneskeligheten nådde så høit som aldri kan hende hverken før eller senere, og hvor menneskeheten var foredlet og harmonisk som intet annet sted. Og allikevel — skjønt den greske dikter kunde si: «Vi er av gudenes slekt!» med en viss rett ut fra sitt synspunkt, så blir dog Kristus født i Betlehem i de enkleste omgivelser — som for å beskjemme all verdens visdom efter apostlens egne ord: «det som var intet blev utvalgt av Gud til å beskjemme det som var noe.» Det skulde ikke bli kunst og filosofi som forlørte verden selv om de var med å berede veien for evangeliet ved å skape de åpne sinner for det skjønne, gode og sanne — det var den fullkomne og dog ydmyke personlighet som fødtes i et lite barns skikkelse i Betlehem.

Alexandria kalte vise menn til sig fra alle verdenshjørner. Lyset fra Faraos-fyrtårnet blinket dem inn til det kulturcentrum som byen var med sitt bibliotek på over 700 000 papyrusruller. Naturvidenskap, geografi, mineralogi, zoologi og botanikk, matematikk og mekanikk blomstret under stadens beskyttelse — det var realiteter man dyrket der. Men dog så den største realitet av alle lyset ikke der men i Betlehem og evangeliets bøker leses den dag idag over hele jorden på alle sprog mens Alexandrias bibliotek er brent og asken spredt for alle vinder.

Jerusalem, hva har den gitt oss? Loven og profetene og sabbaten — men den kjente ikke sin besøkelsestid og anerkjente ikke Betlehem. Det betød Sions undergang, mens Roma blev setet for kongen fra Betlehem.

Romas veier, postverk og sterke organisasjon muliggjorde Betlehembudskapets utspredning på forholdvis kort tid. Underlig å måle de to steder mot hverandre — Roma med sin makt, Betlehem med sin allmakt. Roma med sin rett og rettsbevissthet, Betlehem med sin kjærlighet og offervilje. Lov og nåde, makt og mildhet mot hverandre. Og allikevel — som det den gang het: Roma eller Betlehem, så heter det nu: Roma og Betlehem. Betlehemsfyrsten overgav nøkkelmakten til Peter og han døde som Kristi stattholder i Roma. Betlehems innsats har båret og bærer sine skjønneste frukter i Roma. Men når dette sted skulde være bærer av all Betlehems åndelige makt måtte også dens verdslige makt få en ny skikkelse gjennom kristendommen. I julen år 800 blev derfor Karl d. store kronet til Vesterlandenes keiser, og dermed antok Augustus' teokrati fast form,

Aachen blev dets residens. I syv århundrer fylte den denne opgave — et virkelig freds- og folkeforbund omspant det kultiverte Europa — så kom Wittenberg og brøt tradisjonen. Aachens maktstilling forsvant, men Roma hadde Betlehem i sig og stod fremdeles urokket og urokkelig.

Og nu *Paris* —? Her utbygget skolastikkens menn Betlehemsfyrstens ideer og verdier og bearbeidet dem så de nådde sin høieste blomstring. Sorbonne skapte den kristne videnskaps verdensryd idet Albert den store og siden hans lærde elev Tomas av Akvina klart og klokt fremstillet Betlehembarnets lære slik at det opstod et mesterverk av kristelig tankearbeid. Men dessverre — det kom en tid hvor Paris vendte sig imot kristendommen og kom i all fall i offisielt motsetningsforhold til Betlehems innsats. Det samme gjelder Genf. Genf var den første by som heit bevisst satte sig som livsmål å tjene penger og bevare dem. Mens Betlehem satte inn i verden læren om å stole på Gud og gi ham alle sine bekymringer fødtes kapitalismen og dens makt til verden i Genf — om ikke i teori så i praksis. Calvin, dens åndelige stormann, tillot stikk imot evangeliets ord åger og billiget en rente på 10 å 15 %, og kynisk erklærte han at det var best å holde den store masse i fattigdom da man så bedre kunde beherske den, mens Betlehem lærer at det viktigste i livet er å kunne tjene. Og idag venter man fredsbudskapet fra Genf, men hvorfor ikke søke det i Betlehems innsats? Fred på jorden for alle i god vilje blev det sunget på dens mark — men saken er at menneskene ønsker freden men de vil den ikke. Ti ellers vilde de stadig søke etter midler til å opnå den — og det vil si det samme som å kunne ofre sine personlige ønsker for det felles beste og ikke bare ensidig holde på sin rett.

London og *New York* er også pengens by — derfra kan ingen frelse ventes. Ti apostelen sier at roten til alt ondt ligger i begjæret efter penger og fordi menneskene har søkt sin lykke ene i gullet står vi foran en katastrofe idag. *Moskva* er ideologisk sett disse, *Londons* og *New Yorks*, antipode og dens kamp mot kapitalismen og mot alle fiktive verdier vilde i sig selv ha vært rettferdig, om ikke den samtidig hadde vært rettet mot Gud og mot Kristus i den feilaktige opfattelse at det er kristendommen som er roten til og beskytter av alle kapitalistiske utskielser. Men Betlehemsfyrsten er ikke noen tyrann og kan aldri med sannhet tas til inntekt

Betlehem.

for kapitalistisk egoisme. Han krever social tenkemåte og samfunnsfølelse av sine disipler og hans hjerte tilhører alltid de fattige. Men også de rike når disse forvalter sitt betrodde pund til felles beste.

*

Verdensstedene før og nu og så Betlehem — kan det være noen tvil om hvem som har gjort den største innsats her i verden? Babel skjendet menneskeheten mål og vekt — Betlehem nåde og kjærlighet uten mål og grenser. Theben eide de mektigste herskere — Betlehem bragte forløsningen fra undertrykkernes hånd. Tyrus og Kartago formidlet all verdens kostbarheter — Betlehems sendebud hadde frelsens verdi å bringe en fortapt menneskehet. Athen formet personligheten og Alexandria innstillet den til realiteter — i Betlehem antok det guddommelige selv menneskeskikkelse og åpnet dermed muligheten for en hel ny personlig kulturell utvikling med formål å gjøre oss «likedannet med Kristus», Rom lærte verden å akte lov og rett — Betlehem den kjærlighet, som enn dog kan gi avkall på sin rett. Jerusalem er styrtet i grus og avløst av Roma, i Aachen kronet ikke mer en kristen verdenshersker og i Paris er ikke lenger Sorbonne den kristne tankes hovedsete. Men Betlehems innsats er stadig like sterk, like ny og like altomfattende.

Vel er det ikke et kristent syn som møter oss først og sterkest, når vi idag ser ut over verden. men jorden må pløies for at sæd kan gro op med fred for alle som vil fred, som vil stå op og gå til Betlehem for der å finne den fred, som overgår all forstand, og forkynne den i sine handlinger ut over verden.

Krybbekunst før og nu.

I disse dager tas i de fleste katolske hjem julekrybben frem, pusses av og stilles op. Likeledes i de katolske kirker. Dette er en meget gammel skikk som vi kan følge tilbake til det 4. århundre — fra den tid av skriver nemlig noen krybbefremstillinger i katakombene sig, — og også den betydningsfulle begivenhet i 354, da julefesten for første gang blev feiret 25. desember etter hittil å ha vært henlagt til Epifanifesten 6. januar. På 25. desember dette år vet vi nemlig at man hadde opbygget en krybbe på alteret i Santa Maria Maggiore i Roma, foran hvilken pave Liberius leste messen. Legenden beretter enn videre at keiser Konstantin den stores mor, den hl. Helene, senere fant Jesu egen krybbe i Betlehem, lot den opdele og forærte av den til de pilegrimer som kom til stedet — til pave Theodor I lot resten av den komme til Rom og opbevare i Santa Maria Maggiore, hvor det nu hver julefest finner en typisk romersk ceremoni sted når «Sacra Culla» hentes i høitidelig prosesjon og fremvises for de troende.

Alt dette omgav selvfølgelig krybben med en viss nimbus — og da Frans av Assisi i 1223 lot en krybbe opstille ved hvilken han feiret julemysteriet vant den straks alles hjerter. Det var tillike da første gang at man så alle de figurer fremstillet som man nu regner for uundværlige. Men den hl. Frans måtte først innhente pavens tillatelse til å fremstille de hellige personer som legemsstore tredukker, hvilket han fikk — så supplerte han med levende dyr. Fra Sveits bredte skikken med julekrybben sig fort til Tyskland og Frankrike — av praktiske grunner gjorde man dog figurene meget mindre og sløifet

selvfølgelig de levende dyr. Det utviklet sig en hel kunstindustri på dette område som imidlertid antok forskjellige former efter de forskjellige land.

De fleste og praktfulleste krybber blev laget i Italia — navnlig i renessansetiden kappedes de fornemme patrisierfamilier om hvem som kunde fremvise de største og fineste krybber. Det var ingen sjeldenhet at de hadde over hundre figurer og de prektigste landskaper, malt av de største kunstnere, til staffage. Selv ved hoffene gav man sig av med å lage krybber. Kong Karl III av Neapel lot således forferdige de herligste dukker ved sin porselensfabrikk, mens dronningen og hennes hoffdamer sydde klær til dem. Man gikk på julebesøk hos hverandre ene for å beundre krybbene.

En helt annen smaksretning på dette område gjorde sig gjeldende i Tyrol og Bayern, hvor befolkningens dyktighet som treskjærere selvfølgelig også måtte gjøre sig gjeldende overfor krybbens figurer. De blev minussjøst korrekte gjengivelser av tyrolerbondens liv og omgivelser helt til de minste detaljer i klædrakt og bohøve, og avgir derfor verdifullt materiale til rekonstruksjon av fortidens kulturliv.

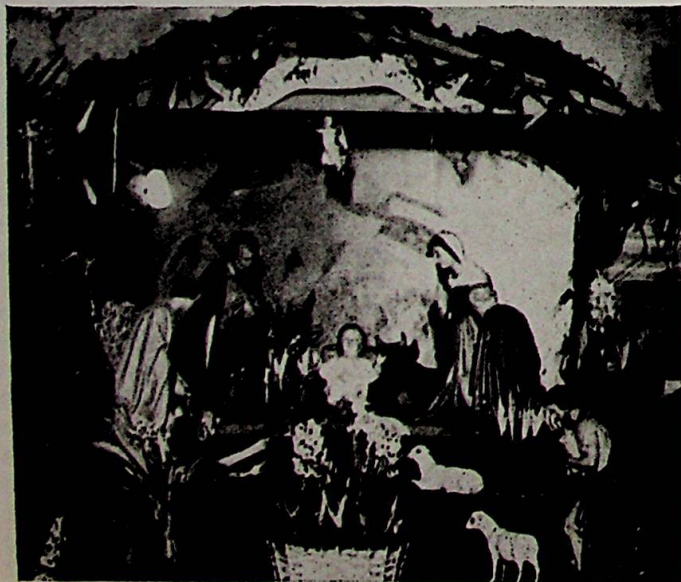
Også her satte man mange figurer inn — man nøide sig nemlig ikke med julemysteriet alene men tok også andre scener av Jesu liv med. Derved kunde enkelte krybber få over 400 skikkelser og 25 bygninger slik som den som opbevares på et museum i Wien.

I Frankrike gikk man en annen vei — man kunde ikke bringe over sitt hjerte å la den hellige familie være i en fattig stall — det var dessuten ikke fint nok for det praktelskende 18. årh. Altså anbragte man den — som i «krybben» på Cluny-museet i Paris — mellom murene av et forgyllt tempel på toppen av en klippe som hvelver sig over krybben. Kongene bærer ekte juveler med som gaver og alle personene er iført drakter efter datidens mote.

Og endelig kan vi berette om en original julekrybbe som finnes i Chartres i Frankrike. Om den fortelles i siste «Jesu Hjertes Budbringer» at den gjennom sin symbolisme taler et tydelig sprog til nutidens mennesker. Den er utført av en dyktig kunstner, Gabriel Loire, med assistanse av representanter for de forskjellige håndverk.

På det øverste av fire trin ser man den hellige familie. Jesubarnet ligger dog ikke i krybben; men hans mor, som står op, løfter ham høit mot himlen: han er jo kommet for å være den fullkomne megler mellom himmel og jord, og han kaller nu på alle mennesker fra alle tider og fra alle land, for at de skal komme til ham og forene sig med hans offer.

For å lære oss hvorledes vi skal svare på Jesusbarnets kallen, er det foruten hyrdene og de hellige tre konger, som var de første som fulgte det og kom med sine offergaver, opstillet mange forskjellige andre personer, hvis oppgave det er å vise oss, hvad

Krybben i St. Olavskirken, Oslo.

vi skal gjøre. Det er folk fra idag. Der er skoleguttene og korsridderen; speideren er der også for å vise at ungdommen vil søke å følge mottoet «Vær beredt»; studenten og mekanikeren er der side om side med snekkeren, tømmermannen og metalarbeideren; kontormannen, bakeren, slakteren, kunstneren, mureren, soldaten, landbrukeren — alle er de der. Kvinnen er representert i sin egenskap av mor, omgitt av sine barn.

Men det er ikke nok at presentere sig for mesteren; man skal følge ham etter, man skal ligne ham. Derfor inntar alle disse personer en stilling som den der ofrer; det er dog ikke sine arbeidsredskaper de rekker frem, for å be ham velsigne dem, nei, det er resultatet av sitt arbeide de bringer.

Skoledrengen ofrer sine gode karakterer (hvor var barnene i adventstiden flittige og glade for å ha denne gave å bringe!); korsridderen har sin skatt å ofre, speideren sitt erhvervede embleme; bakeren bringer en kake, mekanikeren en liten motorsykel,

smeden en pent forarbeidet nøkkel og et fint lite lokomotiv, landbrukeren et nek o.s.v.

For å vise at alle mennesker er brødre, selv om der er ulikheter nok i verden, bærer alle disse personer en symbolsk kappe av brun vadmél.

En annen moderne krybbe finnes i Frans av Saleskirken i Paris. Den er blitt til ved et samarbeid mellom den franske forfatter-prest «Pierre l' Ermité» (abbé Loutil) og kjente kunstnere og er en nøiaktig og derfor gripende gjengivelse av sted, personer og drakter etter motiver fra Lerolles berømte maleri, som henger i museet i Carcassonne.

I de senere år er man overhodet både i Syd-Tyskland og Frankrike gått over til å la kunstnere lage modellene, som så mangfoldiggjøres fabrikkmessig. Det er jo kun de ferreste som har råd til å anskaffe de små mesterverker som utskjæres av bønder og håndverkere i egnene om Oberammergau, og da er det godt at man ad annen vei kan få smakfulle og verdige gjengivelser av julemysteriet.

Søsterkirkene på Gran.

Av Sigrid Øde.

Kirken ligger i bondens øie på et høit sted, har Bjørnson sagt engang. Og man får inntrykk av at også bokstavelig talt har dette synspunkt vært det bestemmende når kirken blev bygget. Sjelden vil man dog finne en slik beliggenhet som søsterkirkene på Gran har fått.

Vel var det ikke så vanskelig for høideplatåer med det kuperte terreng som Gransbygden har. Men som hovedkirker måtte de jo også ha en central beliggenhet, og bedre kunde ikke opgaven være løst enn her er tilfelle. På et fremspringende høidedrag, midt i bygdens hjerte, troner søsterkirkene med den svære gråstensmur om kirkegården som en middelaldersk borg.

Sagnet om søsterkirkenes tilblivelse har flere variasjoner. Ifølge Grans kaldsbok fra 1732 heter det: «Efter traditionen siges at de 2de Grans hoved Kircher ere opbyggede af 2de Søstre, og det saaledes at den Søndre Kirche først er opbyggt af den ældste Søster, hvorpaa den yngste har bygget den Nordre større og bedre indrettet og kostbarere, hvorimot den ældste skal have ladet opbygge et på præstegaarden bestaaende Steen Huus. Andre beretter at der skulle have været 3de Søstre, af hvilke den eene har været fattig og derfor ladet opbygge formeldte Steenhuus som et capell.» Ifølge andre versjoner var uvenskap mellem de rivaliserende søstre den egentlige grunn til at disse kirkebygninger blev reist.

Da fortellingen allerede finnes i Peder Clausens Norgesbeskrivelse fra 1599 må den omstendighet at der lå to kirker i ca. 40 alens avstand fra hverandre på samme kirkegård, allerede temmelig kort tid efter reformasjonens innførelse ha vakt oppmerksomhet som noe så fornuftstridig, at en usedvanlig forklaring måtte til. For våre katolske forfedre har ordningen ganske sikkert vært naturlig nok. Efter deres opfatning reistes ikke kirkehus vesentlig i den hensikt å skaffe menigheten

lokale til søndagsgudstjenesten, «men først og fremst til den Høiestes ære, forat der skulde være verdige hus til dyrkelsen av Kristus, Guds moder eller noen av de hellige», sier dr. Anders Bugge i sin beskrivelse av kirkene. «Således bygget Olav Kyrre Kristkirken i Nidaros ca. 35 alen søndenfor Mariakirken, som var opført av hans far. I Stavanger stod katedralen og Mariakirken likeledes i kort avstand fra hverandre, og i Seljord lå en stenkirke viet St. Olav side om side med et stenkapell helliget St. Halvard», sier han videre.

Nikolaikirken, den nordre av kirkene er viet til den hellige Nikolaus, biskop av Myra i Lilleasien. Den er fremdeles Grans hovedkirke. Bygningen er opført av kvadersten. Blokkene er vakkert tilhugne i rene, rett-vinklede firkanter. Stenen har en dyp nesten blågrå farve. Selv om det har vært foretatt adskillige tilbygninger og ombygninger nedgjennem tidene — den har vært herjet av ildebrann og andre ulykker — eksisterer storsteparten av den gamle kirke ennu.

St. Nikolaikirken skal være en typisk basilika med sitt høiere midtskip og de lavere sideskip, og skal efter all sansynlighet tilhøre en gruppe av mere fremtredende østnorske gudshus som var bygget efter forbillede av St. Halvardkirken i Oslo: kirker som Gamle Akers, Ringsakers og Hoff på Toten. Nikolaikirken er ganske sikkert yngre enn Halvardkirken. Man mener at den er opført i midten av 1100 årene. I sin arkitektur viser disse kirker tydelig spor av stilidealer som er karakteristisk for nord-tysk, spesielt saksisk kirkebygning. Da den norske kirkes overhoved inntil 1104 satt på erkebispestolen i Bremen og derefter inntil 1152 i Lund, er det en omstendighet som utvilsomt har begunstiget en sådan påvirkning, heter det.

Alle bygninger av gruppen utmerker sig ved en omhyggelig stenbehandling. En stor nøkternhet er også

felles for disse kirker, således også med Nikolaikirken. Den har enkle rundbuer over portaler, vinduer og mellom pilarer. Midtskipets vegger som raker over sideskipenes hvelvede skråtak har fire rundbuede åpninger ut mot sideskipene. Disse buer hviler på tre par frittstående tykke pilarer, samt vegg pilarer lengst mot vest og øst. Av pilarerne er de to første par runde, mens de to nærmest koret er firkantede med brudte hjørner, som gitt plass for et vakkert linjesystem. Disse søiler er meget større enn de andre av hensyn til centraltårnet over det kvadratiske tøndehvelv foran koret. Midtskipets tak har en vakker hvelving hvor en forgrening av buer møtes i den skjønneste symetri. Sideskipene avsluttes med halvrunde nischer i østveggene. Her har det tydeligvis vært altere. Sammen med høialteret i koret har kirken således hatt tre altere. Dr. Bugge sier herom: «Meget taler for at de geistlige har utført forretningene foran alterene i koret og i sideskipene, at sangerne har hatt sin plass i det kvadratiske parti under centraltårnet og at menigheten, legfolket kun har hatt adgang til den vestlige del av langhuset. Kirkens anlegg tyder på en sådan ordning som her er skildret m. a. o. at den har vært bestemt for en rikt utformet liturgi som kunde høve for en helligdom av en tredingkirkes rang.» Videre heter det: «Der finnes praktisk talt ikke dekorasjoner. Både innvendig og utvendig virker kirkehuset gjennom opbygningens klare linjer og massenes harmoniske fordeling, ved materialets egen skjønnhet og ved lysets spill, ikke bare i kontrastene mellom eksteriørets store rene flater, men også i det indre hvor den omstendighet at nordveggene — i overensstemmelse med søndenfjeldsk vane — var helt vindusløse, må ha skapt en sjelden fin stemning under de store buer og mellom de massive piller.»

I gulvet rett under den vestligste bueåpning til nordre midtskip fantes en rundt stensatt brønd.

Kirken er ikke blitt bygget ferdig engang. Etter de spissbuede vinduer å dømme mener man, at tårnets vegger er opført i gotisk stil, og at dette sandsynligvis er gjort noenlunde samtidig med korets utvidelse mot øst. En utvidelse som antagelig er skjedd såvel av hensyn til ceremoniellet som av de geistliges antall. Koret blev ved den anledning omtrent dobbelt så langt som før og fikk tre smale spissbuede vinduer, det ene noe høiere og bredere enn de andre, sammenkoblet i en rundbuet niche i den nye østvegg, samt et spissbuet vindu i sydveggenes østre parti. En del treskulpturer blandt annet en legemstor statue av jomfru Maria og av apostelen Johannes, som fantes i den ene av kirkene ennå i midten av 1700 årene, menes å ha tilhørt en korsfestelsesgruppe som etter alt å dømme har vært anbragt i en niche over korbuen. Beskrivelse av krusifikset finnes ennå i gamle dokumenter. Hovedportalen er midt på vestveggen, dessuten er det en portal på sydskipets langvegg og en i korets sydvegg.

Mariakirken, den søndre av kirkene omtales i den pavelige tiendeopkrever Petrus Cervasii's regnskap for årene 1330—34 som et kapell (*Capella beata Virginis de gran*). Ellers er ikke kirken nevnt i våre middelalderlige kilder. Den er også opført av kvadersten, men blokkene er ikke så omhyggelig tilhugne som i St. Nikolaikirken. Etter de undersøkelser som er gjort på grunnlag av

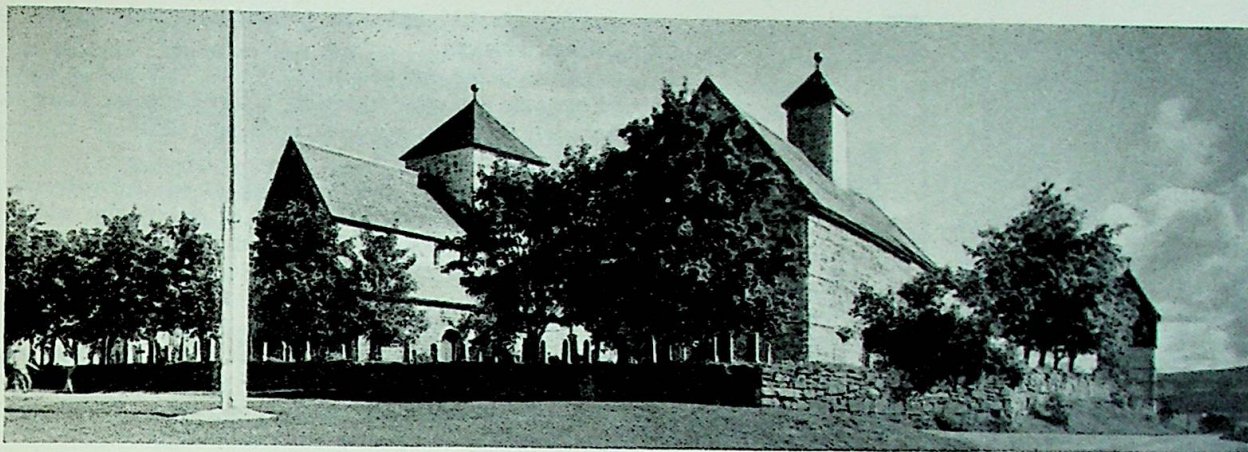
rester av pilarer eller en tversovergående vegg, ca. fire meter vestenfor korbuen, har man dratt den slutning at kirken oprindelig har bestått av et rektangulert langhus og et smalere meget kort kor med apsis, noenlunde svarende til Steenskirken på Ringerike. Man mener at der vestenfor koret, nede i kirken, har ligget et slags tverskip omtrent som tilfelle har vært i Mikaelkirken på Slottsfjellet i Tønsberg. Men ikke med fremspring utenfor langveggenes murflukt. Etter all sansynlighet har det stått et centraltårn over dette tverskip. Foruten hovedportalen midt på vestfasaden er det portaler midt på syd og nordveggen, «åpenbaret innrettet av hensyn til de mange prosessjoner», sier dr. Bugge. Alle tre portaler er bevart. Det er ikke avgjort om det har vært flat eller åpen himling. Man mener at begge langvegger har vært vindusløse og et stort vindu i vestgavlen har vært kirkens eneste lyskilde.

I gotisk tid er kirken blitt ombygget og utvidet. Tverskipets pilarer eller vestvegg og tårnet over menes da å være blitt nedrevet, mens koret blev gjort lengere, bredere og rett avsluttet. I korets østvegg er det kommet tre spissbuede vinduer som i St. Nikolaikirken. Like-dan er der kommet et spissbuet vindu i sydveggen og i nordveggen en spissbuet døråpning. Den høie korbue er også spissbuet.

I en beretning fra 1594 heter det at kirken var forsømt og at der kun stundom blev gjort tjeneste i den, en ordning som fortsatte et par hundre år fremover.

Etter Nikolaikirken brand i 1799 blev kirken satt istand og brukt til sognekirke en tid. Dette varte dog bare et par år. I 1813 brændte den og stod som ruin inntil restaureringen av Nikolaikirken blev satt igang i 1863. Mariakirken blev da «i all simpelhet satt istand til midlertidig bruk og utstyrt med det inventar som ikke lengere var tjenlig i hovedkirken.» Ved den anledning fikk kirken sitt nuværende tak med et firkantet tårn av tre, adskillig smalere og lavere enn det murtårnet av samme type som St. Nikolaikirken har. Istandsettelsen var ferdig så første gudstjenste kunde holdes 19. juli 1863. Hvor lenge den så har vært brukt som kirke foreligger det intet om. Nu brukes den som gravkapell.

Foran koråpningen er det derfor et svært sort forheng. Når man trer inn i kirken står man overfor et stort høiloftet rektangulert rum uten en eneste prydelse. På hver side av midtgangen er det en rad av usedvanlig høiryggede rettvinklede benker, som er malt i en stengrå farve. Den faller sammen med kirkens grå vegger i en mørkere nyanse. Lyset faller inn fra to store buevinduer, et på nordveggen og et på sydveggen. Dette er de gamle inngangsdører, som er omdannet til vinduer. Dessuten er det det store vindu over hovedportalen og en del mindre. Rett nedenfor trinene som fører op til alteret står en katafalk med en femarmet lystestake på hver side, omvunnet med sort flor. At det stod en likkiste på katafalken uten en krans eller en blomst og at en gammel gravsten med runeinnskrift var reist op i det ene hjørne gjorde vel sitt til at hele interiøret gav et forlatt trøstesløst inntrykk da jeg var der. Det var vemodig å la tankene gå tilbake til hin tid da den evige lampe brente foran alteret under korets høie hvelv og der blev lest messer i skjæret av brennende kjerter, mens

Søsterkirkene i Gran.

duften av røkelse la sig over kirkerummet, hvor en andktig menighet deltok i messens skjønne liturgi. Under inntrykket av den dystre stemning som påtvang sig her inne hendte det at det atter blev lest et credo i Mariakirken — ved den ukjentes bære.

Ute under høsten høie sollyse himmel slo påny gleden ned i sinnet. Selv om skiftende tider går over kirken og over Guds rike på jorden, så vil den Almektige, som vi bekjenner vår tro, op til evig tid være den samme. Han som holder slektenes skjebne i sin hånd.

Helt anderledes er det å komme inn i St. Nikolai-kirken. Det kan ikke bedre betegnes enn med de ord som en mann her på stedet sa: «Det er høitid å komme inn i den kirken!» Her råder den gamle tid i interiøret. Kirken gir et overveldende skjønnhetsinntrykk med de høireiste piler, de store vakre buer og kapiteler. Særlig vakker er den tredelte korbuen over det høitliggende kor med alteret. Gjennom de store buevinduer, hvorav det nu er blitt flere, strømmer lyset rikt og varmt inn i kirken og skaper liv og varme i interiørets rene, enkle skjønnhet. Det er sjelden man kan finne en slik hjemfølelse i en fremmed kirke som her i Nikolaikirken. Men så huser den også gamle katolske tradisjoner, og som man sitter her og mediterer er det som stenene forteller. De fører en århundreder tilbake i tiden: Det er juledags morgen. Ennu ligger mørket over bygden, da klokken begynner å ringe til frommesse. Over de andre klokker i tårnet lyder den store, sterke klokken som bærer innskriften: «Dum clamor, audite, voco vos, adventi.» Når jeg roper høit, hør! når jeg kalder Eder, kom! Og fra alle bygdens veier, som møtes her på kirketunet, kommer hadelendingene, akende i sluffer og utskårne, rosemalte sleder, gående til fots eller på ski, under fakkelskjær. Kirken fylles til siste plass av svære, uformelige skikkelser i pelser og kofter, med sjaler og skaut, for det var kaldt i kirken i de dager. Men neppe var det noen hindring for kirkebesøket, julemessens samlet alle fattig og rik, gammel og ung ved Herrens bord. Og hver dag gjennom hele året kaldte klokken fra St. Nikolaikirken til messe.

Utenfor kirkegårdsmuren ligger det store kirketun, som på to sider avgrenses av de vakre gammelnorske bygninger som tilhører Granvolden gjestgiveri. Granvolden har sikkert sine tradisjoner like så langt tilbake

i tiden som kirkene, i ethvert fall som bondegård. Gjestgiveriet er opprettet «Ved Kongelig Privilegium av 1716» står det over en av inngangsdørene. Midt på tunet er det reist en bautasten over lensmannen Greger Granvolden, som var hadelendingenes fører i kampen på Harestuskogen i 1716. Man er på historisk grunn her oppe.

Rett innefor kirkegårdsporten ligger Åsmund Olafsen Vinje begravet. På den vakre sten med Vinjes byste står foruten navn og år: «3000 landsmenn sette detta minnet på legstaden hans.» Et vakkert og tradisjonsrikt hvilested har vår store dikter funnet her. Han døde i 1870 under et besøk hos biskop Bang, som dengang var kapellan ved Gran kirke.

Fra kirkegården kan man se langt utover hadelandsbygdene. Ikke mere enn en halv mil borte ligger den gamle Thingelstad kirke, St. Johannes Kirke. Denne antas å være ennu eldre enn søsterkirkene. Hadeland har mange slike gamle kirker, som ennu er i bruk. Man får inntrykk av at hadelendingene har utvist stor pietet overfor sine kirker.

Dette er i korte trekk omrisset av søsterkirkenes historie, efter de kilder som foreligger. Meget kunde også fortelles efter sagn som lever på folkemunne. Det berettes således at det skulde være knyttet et kloster til den ene av kirkene, eller til stenhuset på kirkegården. I denne forbindelse heter det, at begge søstrene elsket den samme mann, en småkonge eller høvding på Thingelstad. Da den ene gikk av med seiren lot den annen bygge et kloster, hvor hun levte resten av sitt liv.

Noen meter fra Mariakirken, i det ene hjørnet av kirkegårdsmuren, står restene av et stort firkantet tårn. Dette er nu istandsatt og brukes til klokkestøpul. Efter beretningene skal det før ha hatt en annen misjon: «Det sagdes at det i fordoms tider har været et Asylum eller tilfluktssted hvorhen folck, som var kommen i nogen uleilig flyede, og nød der på en viiss tiid nødtørftig ophold, og så lenge fri for tiltale.» Da det også på kirkegården, under jorden er funnet rester av svære murer er det ikke så underlig om gjetningene er gått i denne retning.

Om stenhuset, som ennu står på prestegården, heter det også at det har vært et herberge eller bevertningssted for pilegrimer.

Sigrød Ode.

En

katolsk kunst- ner.

Besøk hos billedhugger Axel Theilmann, litt utenfor Kjøbenhavn. Oktobersol og fallende gylne blader som rasler under ens føtter ved hvert skritt en tar. Målet er et lite rødt idyllisk hus, omgitt av store trær. Forresten — bemeldte hus var ikke målet da vi begynte vår vandring. Målet var da St. Liobasøstrenes nye domæne i det forhenværende St. Andreas kollegium i Ordrup, men det viser sig å være meget vanskelig å finne frem til det. Vi kommer nemlig først til den store vakre kirke, utenfor hvilken en mann er ivrig beskjeftiget med å banke tepper. «St Liobasøstrene —?» spør vi. «Om hjørnet», svarer han. Hvorpå vi begynner en odysée om diverse hjørner av det veldige kompleks, nu sete for forskjellige industrielle verksteder o. l. — en gang et åndens hjem, hvorfra er utgått en rekke kjente og aktede navn med bemerkelsesverdig innsats i dansk kulturliv. Fremdeles får vi til svar: «rundt hjørnet!» når vi spør oss for — til sist stanser vi foran et høit gitter, bak hvilket vi øiner det yndigste lille murstenhus med buevinduer, hellelagt terrasse med røde «rådhusmøbler» og et veld av høstens farvegladeste blomster om sig. Frukttrær står tynget til jorden av sine gode gaver og mellom dem vidner et utstrakt nyttevekstterreng om den danske jords fruktbarhet. Nysgjerrig bøier vi oss ned for å lese på grinnen hvem som bor i huset: «Axel Theilmann, billedhugger.» Hvorpå vi etter de beste journalistiske mønstre «lukter kristenmannsblod», altså «stoff» — og resolutt lar vi foreløbig Liobasøstrene være hvor de være vil, og styrer rett mot vårt nye mål.

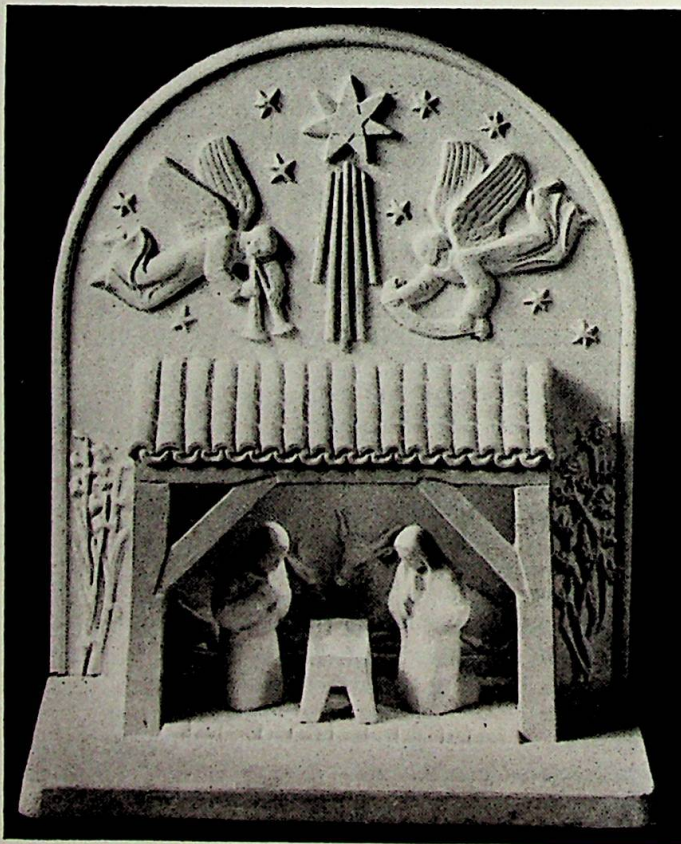
Nei, det ytre har ikke lovet for meget! Idyllen fortsetter, ja forsterkes da vi kommer inn i det høie hvitkalkede rum, som åpenbart inntar brorparten av huset, og etter det beste Carl Larson'ske mønster er atelier, opholdsværelse og barneværelse på samme tid. Iallfall leker to bedårende småpiker med forklær og strittende «rottehaler» som levende illustrasjoner til vår barndoms «Børnerim» på de tre trappetrin op til den øvrige del av beboelsen, og etter kort tids forløp blir de supplert med en ennu mer bedårende mor, som type den nordiske kvinne i renkultur. En vidunderlig atmosfære — et pust fra en fredelig og lykkelig tid, hvor kunstnerne ikke søkte sin inspirasjon i kompleksenes verden, i det som skiller sig ut fra menneskehetens fellesskap, men fikk sin skapende evne ut fra livets

sunde, sterke, bærende prinsipper: kjærlighet, samfølelse, troskap.

Og så faller det helt naturligt at vårt første spørsmål blir: «Er det ikke vanskelig å være katolsk kunstner — nei, jeg mener å eksistere som katolsk kunstner i protestantisk miljø?»

«Hvis De mener rent materielt er det selvfølgelig ikke lett. Forholdene er jo så små at det f. eks. aldri økonomisk kan lønne sig å bestille en korsveisandakt hos mig. Den vil alltid bli relativt så meget dyrere enn når den kommer fra utlandet. En slik andakt er jo i sig selv en rekke selvstendige kunstverker, og mens man i Frankrike kan regne med å få solgt ca. 100 avstøpninger etter modellene, må vi her hjemme regne med høist et par tre eksemplarer, som da må bli meget kostbarere enn hvis man tar dem hjem annet steds fra.»

Talen faller på hans representasjon på «Efterårsutstillingen» på Charlottenberg. Theilmann er blitt opfordret til å delta og har 15 arbeider der, således en stor mannstatue som han har kalt: «Adam ser lyset», to store kvinnefigurer og noen portrettbyster — bl. a. av sin hustru og hennes søster. Enn videre evighetslampe fra Rosenkranskirken i Kjøbenhavn: en mektig engelskikkelse, og en eketreskulptur fra samme kirke av St. Georg. Apropos de siste uttaler kunstneren: «Det er så overordentlig vesentlig at arkitekt og skulptør samarbeider, når en kirkes liturgiske utstyr skal planlegges. Man bør ikke kjøpe et tilfeldig krusifik og tro at det vil passe inn overalt — jeg tar således aldri mot slik en bestilling uten først nøie å ha undersøkt hvor dets plass

Axel Theilmanns julekrybbe.

skal være. Det er ikke nok at noe som skal anvendes i en kirke er vakkert i sig selv, men det må først og fremst harmonisk føie sig inn som ledd i det hele.»

«Kan De ikke demonstrere hvad De mener?» «Med fornøielse —» og Theilmann legger nu frem en del store album med fotografiske gjengivelser av sine verker. For en rikdom og for en allsidighet: fra praktfulle store skulpturer til eksellensen Suhrs bispekors i forgylt sølv — fra store veikrusifiks til alterstaker og monstranser. Vi ser bilder av tingene på sine plasser og beundrer det skjønne totalinntrykk. Og vi er bare bedrøvet over at «St. Olav»s klisjebudgett ikke tillater oss å gjengi en rekke av kunstverkene.

Men vi velger et billed av julekrybben — laget til verkstedet «Credo» for religiøs kunst og allerede nu spredt i mange eksemplarer. Enkel og vakker er den en smakfull avløsning av det meget «Kitsch», som finnes på dette område.

«Liobasøstrene har forøvrig flyttet dette verkstedet med sig her til Ordrup», sier hr. Theilmann — og disse ord minner oss plutselig om vår opprinnelige hensikt. Vi forklarer kunstneren dette og elskverdig setter han oss på rett vei —

Men det er jo en annen historie som Kipling sier — og den skal bli fortalt en annen gang.

Jeg opdager England.

Av Peter Schindler.

Det er visstnok meget flaut at England kommer efter Balkan og Lybia i ens erkjennelse, og at denne er stykket sammen av Dickens' forhenværende, Newman's teologiske, Bensons åndelige, Wodehouse's vittige og Wallace's spennende England. Altså, England må opdages, og det skjer best fra den side hvor det «stiger frem», høit og grått med Dovers kastell over krittklittene ved kanalens store vann.

Salongen er stuvende full i Ostende, men vi er neppe utenfor kaiens beskyttende arm, før de hjemvendende week-end-reisende forsvinner under dekk og lar mig selv manøvrere mellom stoler i kappløp på et slingrende gulv.

Grått, værbit, forpisket og herjet av Nordsjøens og Atlantens brytekamp stikker England en lang fangarm av cement ut i kanalen; på moloen et tak av bølgeblikk, og under det et tog — men først en skjærsild av passundersøkelse i bur og båser av tre og jern; nå, i den ventende flokk er der et stort element av tyske og tsjekoslovakiske flyktninger, hvorav visst mange faller under kategorien «uønskede fremmede». Ens ydre og indre kjennetegn, fortid, nutid og planer innføres på rubrikkkort ved hjelp av koder og siffre; jeg er P 32 × fg 19 ÷, opdager jeg.

Endelig er man en fri mann og Englands gjest; man må vandre et kvarter langs spor og under sotsvertete glasstak for å nå bilenes holdeplass.

Jeg kjenner ingen og intet hotell i Dover, men chaufføren anbefaler «The Brown House» som passende, og setter mig snart av foran den eneste form for respektabel inngang til et respektabelt hus i England: to søller med gresk gavltrekkant over trin bak en strimmel gress, avgrenset ved et jerngitter fra fortåget.

En tjener i kadettjakke og stripe benklær lukker op og setter bagasjen inn i det rum, der uten korridor åpner sig for mig, mørkt av ekepaneler, dempet av tepper, pakket med dype stoler om en munter ild i kaminen.

En nett pike i sort og hvitt kommer til, og da jeg spør om værelse, ser hun bebreidende på mig — jeg har visst enten talt for høit eller gjort et dumt spørsmål. Om jeg vil sitte ned, til miss Brown kommer? Der er

enda to misser Brown, og de er tvillinger og følges stadig ad. De ligner to sur-søte lærerinner i en søndagsskole: sort kjole med høi hals og strimmel, glatt frisure, ærbar-grå og med nakkeknute, lange kjoler, hvite kruseduller ved håndledet — og to like ansikter med milde, men lett bebreidende smil, som tendes og slukkes efter replikenes art, og som markeres ved, at en mengde vifteformede rynker i øinenes og munnens kroker strammes eller glettes ut.

Dempet, mildt, alvorlig og inntrengende bydes jeg velkommen og innskriver mig — ikke i et register, men i en gjestebok i lærplastikk, gullsnitt og håndgjort papir — jeg funderer på, om det kanskje ventes, at jeg også innfører mitt valgsprog eller et skriftsted — jeg føler mig akkurat som «den nye gutt», som møter første gang og innføres av lærerinnene.

Husets andre barn er snilde og bråker ikke op, da de to lærerinner fører mig — nesten ved hånden — inn i spisesalen.

Jeg gjør min entré i det engelske rum med dets mørke eketre — hvor meget skal jeg ikke i en måned oppleve av mørktonet eketre på alle vegger omkring mig!

Den ene lærerinne forlater mig og inntar sin plass bak det lange bord med steker, skinker, kjøttposteier, landbrød og grønnsaker, den annen fører lille Peter til hans plass; han ser godt at alle de andre gjester tar mål av ham gjennom øienkroken — ikke én ser direkte på ham i frøkenes nærvær — og han føler hvor dommen avsies ved hvert bord.

Selv setter han sig snildt og pent og venter; han får øie på en lavkirkeprest med overskjegg, presteflipp og kone med kors i sølvkjede over bugnende grå silke; tro ikke at han stirrer, nei han ser ikke på fenomenet, bare lusker sig til et tilfeldig øiestreif. Presten holder på å ta sodavann fra en sifong op i sitt glass; sifongen er tom og fuser, presten farer sammen, hans kone farer sammen, både prest og kone kaster et engstelig blikk ut over de spisende — hun ser ut som en skolepike, som har fyrt av en «kineser» i timen, og han er så brødebetynget over den forøvede larm, som om han var grepet i å bande høit

i kapellet. Like overfor mig, aner jeg, sitter der en konventualinde, og fjernere tør jeg ikke kaste blikket.

En opvartende pike innfinner sig, nærmest kledd som en sykepleierske og talende dempet som ved et sykeleie; av en trykt meny får jeg selv lov å velge, og jeg velger den «kjøttpostei», som jeg siden min barndom har håbet å smake, fordi Joe, «den forbannede knekt», «den sovende gutt» i Pickvick-klubben, alltid i ubevoktede øieblikk spiste op en sådan; dog vokter jeg mig for å motivere mitt valg — det er søndag, og en så munter bok bør visst ikke falle en i tanken på sabbaten.

Hvem der kunde få lov å smake engelsk øl — jeg repeterer navnene på de sorter jeg kjenner — tør jeg spørre piken? Jeg banker med min kniv på tallerkenen, men da farer konventualinden op, som hadde jeg jaget samme kniv i hennes beskjedne ynder. Stanglorgnetten kommer frem, og blikket minnet om det, min salig rektor honorerte mig med kl. 3 for den daglige anmerkning. Skal piker tilkalles, bør det kun skje ved å fange deres blikk — og omgående atter å slå øinene ned i tallerkenen.

Oh, for skuffelse, den kjøttposteien; tenk Dem en tykk skive grisesylte, gjort fast under hydraulisk press og ovenpå, nedenunder og på kantene omgitt av det bakverk, hvorav Napoleonskaker frembringes — dog at dette er så fuktet av kjøttets væte, at det minner om flere lag vått trekkpapi, det trenger virkelig til øl.

Piken opdager min trang, innfinner sig, bøier sig hviskende over mig som over en patient: Om Herren kunde ønske et lite glass vann til sin kjøttpostei? Således belært om hvad anstendige ønsker bør går ut på, begjærer jeg det tilbudte; piken meddeler dette til en tjener, som ceremonielt frembærer en slepen krystallkaraffel (en gammel og tør Amontillado verdig!) på sølvbrett, skjenker op et halvt glass vann med en omhu, som talte han dråper til en patient — og jeg sukker lett under byrden av å skulle være så snild.

Det er stille som i en kirke; stille forlater parti efter parti sine border, da en mann, jeg har ikke turdet se bort på, gjør sig et påskudd hen til mig, han vil låne mine fyrstikker for å få en passiar. Jeg ber ham sitte ved mitt bord, og han får tungen på glid: Han er på ferie fra sitt arbeide i India, det er første aften i England, han kjeder sig og lenges efter en prat. Jeg så godt at han hadde drukket en flaske øl, men ikke at han talte høiere enn man bør av den grunn, bare ganske naturlig, da jeg stiller ham det ubegavede (men velkomne) spørsmål: Hvordan der er i India?

Denne vår tale i naturlig stemmeleie var ganske utenkelig i den Brownske helligdom, og før vi hadde ytterligere profanert stedet (vi drøftet ubetenksomt muligheten av en dråpe whisky!), innfant den ene miss Brown sig med sitt aller bestemtteste smil: Sir, De vil sikkert ønske å se Deres værelse!

Jeg sprang op, lot kameraten i stikken (han har nok fått straff etterpå — eller skammekrok) og førtes under frøkenens personlige opsikt til min stuearrest; jeg var helt styren, da jeg slapp å bli tatt i øret, stod lenge og så på lysene over hav og havn, trakk så gardinen ned, og — akk! — der skjedde det forferdelige, at hele gardinen med stang og snor falt ned med et øresderrivende bulder, og et hvert forsøk på reparasjon fra min side førte til ytterligere komplikasjoner fra snor og stang.

Jeg ringte — en illevarslende stillhet senket sig over huset efter det klingre signal — ingen kom, og jeg hadde min bagasje dernede.

Ingen tannbørste, ingen pyjamas, jeg kan ikke komme i seng, og her er kaldt, det tuter over det sorte hav, som drøner — da satte jeg mig i den med blomstret shirts betrukne lenestol og gav mig skjebnen i vold.

Da jeg hadde fått nok av det, men stadig ikke turde bryte sabbatsfreden med atter å ringe, fant jeg Times på kaminhylden — var den lagt frem til mig? Jo, for den var slått op på en artikkel om takt og tone:

Det er i en rettssal, dommeren har tatt sitt sæte, defensor trer frem med sin silkekappe og piskeparykk over et grått jakkesett. Dommeren fikserer ham, som var han anklagede, gjennom store briller og rynker pannen under Allongeparykkens bukler.

— Sir, bedrar mitt syn mig?

— I hvilken henseende, Sir?

— For det menneskelige blikk uhildet å dømme tykkes det mig, Sir, at De er iført et mørkegrått jakkesett, om jeg så må sie, med jakke uten hale!

— Dette forholder sig i virkeligheten således, Sir!

— Da må jeg tillate mig å uttale at De, Sir, som Deres salig hr. fader og hans salig hr. fader før ham, hører til en hederverdig stand, nøiere bestemt, Sir, til det hederverdige advokat-laug; jeg er av den formening, at disse Deres før omtalte forfedre aldri vilde ha tillatt sig å gjøre sin fremtreden i retten, Sir, uten å være iført halekjole under den kappe, som er tegnet på deres verdighet, og at samme kledningsstykke vilde ha vært valgt av mørk farve. Hvad sier de dertil, Sir?

Advokaten sier forvirret, at dette muligens forholder sig således.

— Da de er så god å dele denne min opinion, Sir, skal jeg gå videre og uttrykke min formening, at fornevnte Deres hederverdige forfedre vilde misbillige de av Dem i dette øieblikk, på dette ærverdige sted og i disse partikulære omstendigheter børne beklædningsgjenstander — og det både i henseende til form og farve — i like så høi grad, som jeg må misbillige dem.

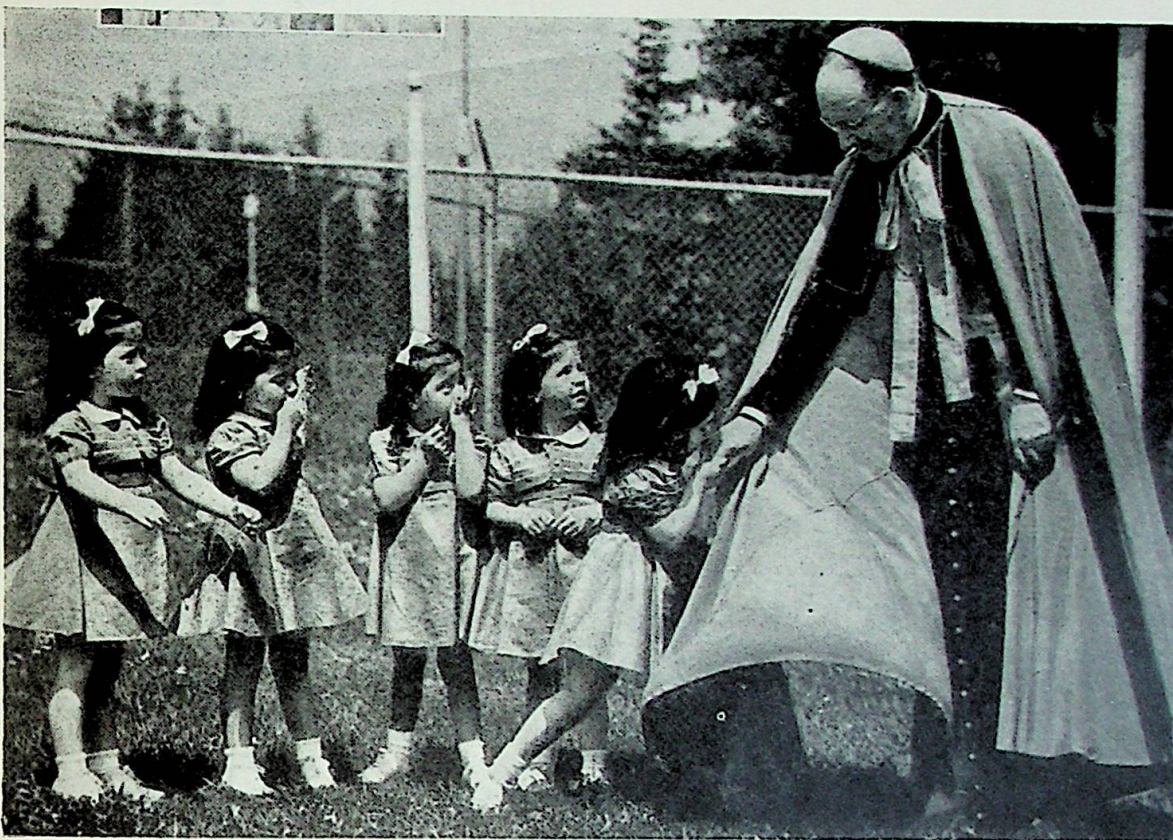
Hensett til de fortjenester, Deres navn har av denne rett gjennom to generasjoner — et navn, som De selv til dato, mig bekjent, også kun har gjort ære på dette sted, skal jeg finne en utvei til å skåne Dem for en formel reprimande for krenkelse av rettens verdighet ved å utsette rettsmøtet, til De atter måtte innfinne Dem, iført en kledning, der mere stemmer med stedet og leiligheten. Møtet er utsatt, Sir!

Advokaten måtte begi sig hen til sin nærmeste kollega, låne et (altfor stort) sett jaket og stripe benklær; med kappe og parykk over dette dårlig sittende sett bukker han for dommeren, som lidenskapsløst — efter et kritisk blikk gjennom brillene — åpner møtet på ny ...

Utvilsomt er artikkelen fremlagt som lærestoff for mig; altså stryker vi tobakk, og den kriminalroman vi har i lommen leses med skatollskuffen på klem, så den omgående kan forsvinne, hvis frøkenen kommer.

Efter en times lesning om «Mordet på Hampstead hede» stiger mitt mot til daglig vannstand, og jeg ringer et lite uskyldig klemt. Tjeneren innfinner sig, og følgende dialog utveksles:

— De ringte, Sir? — I sannhet, jeg ringte! — Hvilket

Biskop Melligan pā besøk hos Dionne-femlingene i Canada. Cécilia, Annetta, Maria og Emilie venter med sine rosenkranser, mens Yvonne kysser monseigneurs ring. Den berømte søsterflokk får en omhyggelig katolsk opdragelse, likesom det våkes over hvem som får

tillatelse til å tale med dem. De mange besøk som de mottar er ordnet slik at publikum kan se femlingene leke uten selv å bli sett av dem. Inntil nu iallfall er de naturlige, friske og snilde barn uten anelse om at de er en verdenssensasjon.

er Deres ønske, Sir? — Min bagasje! — Deres bagasje, Sir? — I realiteten, min bagasje, ja! — Deres bagasje er ikke bragt op, Sir? — Den er det ikke, nei! — Jeg vil da gi ordre til at den person saken vedkommer bringer den op, Sir! — Jeg takker Dem! — Var der nogen ting ellers, Sir? — Nei takk! — Meget vel, Sir; god natt til Dem, Sir! — God natt!

Bagasjen kom. Uten å larme med vannkranen og uten annen unødig larm, settende et par sko ut med en forsiktighet, som når man legger juveler på fløiel, smetter jeg i seng. Ingen sengelesning, straks slukke lyset, sove pent og passe på ikke å snorke.

Akk, neste morgen skal ikke avløpe uten anstøt. Man forlanger ikke en regning, taler slett ikke om penger — nei, der tilstilles en (som i distraksjon) en slags souvenir i form av en billett med brunt relieftrykk og lyseblått våbenskjold, som taktfullt angir et beløp, der (atter som i distraksjon) etterlates bak et blomsterglass på konsollen i hallen.

Selv tjener, mann og pike skal ha sin erkjentlighet overrakt, som man byr en fyrstikk til en sigarett, ikke som en velgjerning.

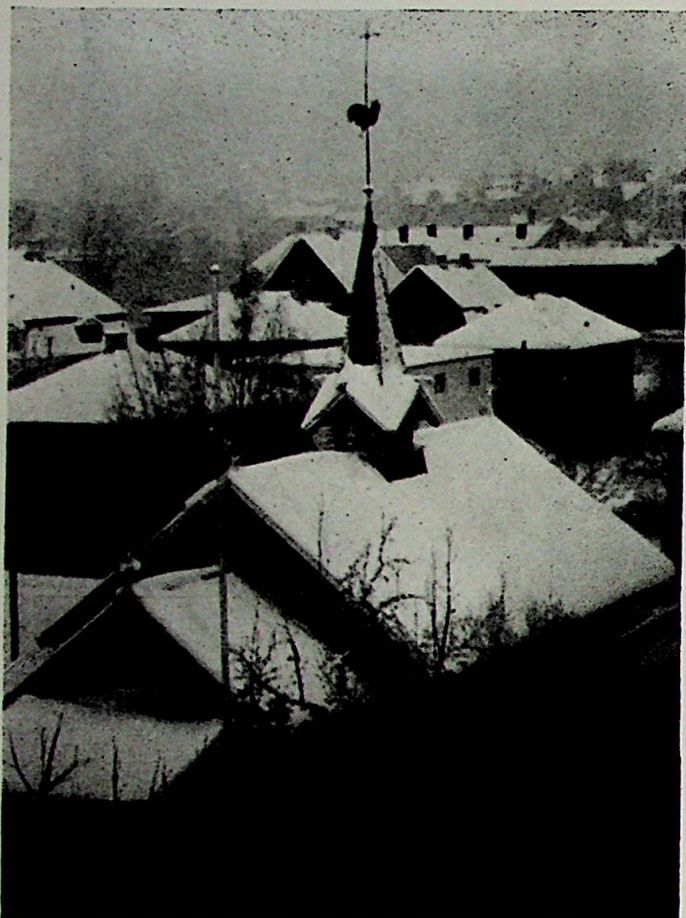
Der er en time til toget går, klokken er 9, og ennu har jeg ikke fått en røk. Altså finner jeg på et påskudd — desverre komplett usannsynlig, for hvem kunde finne på å kjøpe postkort av Dover? — sniker mig ut under de frøkenlige øine (vil hun kanskje si: Gå nu pent på gaten og pass på bilene?) finner nede i haven et skur med veggen mot damenes vinduer, stopper med velbehag min pipe og puster røken av «Tre Nonner» ut i Englands morgentåke — — ha, ha, jeg er ikke redd for å røke!

Til avskjed sa miss Brown med sitt mellemste smil: De fikk vel noen gode postkort, Sir?

Det var et held hun ikke forlangte å se dem, for så hadde jeg fått en lekse om, at en gentlemann lyver ikke — og hvor kommer små gutter hen, som lyver, lille Peter?

Jeg hadde da rødmende måtte svare det fæle ord, jeg med et sukk stønnet, da jeg fikk all bagasjen ned over mine ene fot på stasjonen: Hell!!!!

Peter Schindler.

Jul.

Vi får gå på'n igjen! Til idag har jeg fått kr. 5.00 — fem — kroner som gave til trengende til jul. Det vil si at vi foreløbig mangler bare kr. 235.00 til første utdeling av mat. Og hvis vi skal dele ut over nyttår så mangler vi ytterligere 100 kroner — og dessuten kr. 100 til 3dje utdeling.

Til jul 1935 fikk vi å dele ut kr. 526.00		
— 1936	—»—	» 650.00
— 1937	—»—	» 465.00
— 1938	—»—	» 374.00
— år hittil kr. 5	— fem kroner.	

Men vi håper på den siste innsjutt for jul og har allerede listen ferdig for pakking av julemat: ribbe, pølse, julekaker og brød for over kr. 300 — tre hundre kroner. Kom og hjelp 41 familier! Dyrtid!

Det er nettop i tillit til Forsynets venn at vi leverte listene idag til slakter og baker.

Bidrag bes levert, med stor takk tatt i mot, til begge sogneprester og formannen.

Oslo 14/12 39.

Ærbødigst

For St. Vinsensforeningen

Ivar Ruyter,

formann.

Hvad den finske speiderkameraten sa.

Ledere for Nordisk speiderarbeide møttes i Stockholm lørdag den 2. og søndag den 3. des. De spørsmål som skulde drøftes var: «Aktuelle problemer og oppgaver i de respektive lands speiderbevegelse», «Speiderbevegelsens oppgave i det almenes tjeneste under politisk urolige tider» og «Vårt ansvar som speiderbevegelse i et nøytralt land».

Meget lærerrikt og interessant kom frem under diskusjonene, og man samlet sig om følgende punkter:

1) At vi selv i krisetider må se vårt normale arbeide for barn og ungdom som vår centrale oppgave.

2) At leirledere som legger leirprogrammet gir speiderne anledning til i leirtiden å gi stedets befolkning en eller annen håndsrækning.

3) At samarbeide mellom speider-gutter og speider-piker i de respektive land utvides og får fastere former slik at speidersaken får større slagkraft.

4) At vi særlig i krisetider søker et mere direkte samarbeide med myndighetene.

5) At vi ledere setter større krav til oss selv som speidere.

Under punkt 1 kom man inn på det at pikene måtte ha et fristed hvor der ikke blev snakket om krig. Et sted hvor de kunde være glade, rolige, ubekymrede unge piker, et sted hvor de kunde føle freden og kjærligheten omkring sig og lære å se lyst på livet, lære å forberede sig på den freden som engang må komme, forat de da kan være beredt til å bygge op det som blir revet ned.

Det samme var det som kom frem under punkt 5: at lederne må arbeide mere med sig selv. Vi kan jo ikke selv gi bort det vi ikke har. Derfor må vi selv ta imot kjærligheten og virkelig føle den overfor alle mennesker uansett nasjonalitet for å kunne vise pikene veien til varig fred.

Efter at pike- og guttelederne hadde hatt sine møter hver for sig om lørdagen, samledes alle til gudstjeneste i Seglora kyrka søndag morgen. Deretter var der fellesmøte på «Nyloftet» hvor en mannlig og en kvinnelig representant fra hvert land gav et min. innlegg om de opgitte emner. Jeg har her bare lyst til å referere et av dem, nemlig det finske, skriver N. T. i «Dagen».

Der var bare en representant fra Finnland til stede. Hun hadde fått et annet oppdrag i Stockholm og kom derfor avgårde 2 dager tidligere enn beregnet. I mellomtiden brøt krigen ut og hindret de øvrige deltagere i å reise.

Den finske representant, Aina Wilskmann, sa:

«Jeg kan dessverre ikke lenger regne mig og mitt land blandt de nøytrale. Og jeg kan ikke lenger svare for de finske speiderpiker, deres problem, opgaver og foretagender. Men én ting har jeg lyst å si: Hvis det behager Ham som ofret sin egen sønn for menneskehetens skyld, nu å ofre Finnland for at russerne skal få evangeliet, da må vi være beredt å gjøre det som ventes av oss.»

Konferansens ordfører, H.K.H. prins Gustav Adolf, reiste sig momentant og bad deltagerne rope et kraftig speiderhurra. Om det var for Finnland, for Finnlands representant eller for det sinnelag hun viste, vet jeg ikke. Men jeg er tilbøielig til å tro det siste.

Jeg fikk den glede å snakke med frk. Wilskmann på veien ned fra Skansen og senere litt pr. telefon. Jeg måtte vite mere om hvad hun mente og spurte:

«Er det din mening at Finnland skal se som Guds vilje at de blir overfalt, og vilde du at de skulde sette sig ned med hendene i fanget og la komme hvad der komme ville?»

«Nei, aldri, aldri — slett ikke, det var ikke det jeg mente. Men vi slåss ikke mot det russiske folk, men mot de onde maktene. Vi må huske på at det finnes onde og gode mennesker i alle nasjoner, også i den russiske, og den ungdommen som vokser op nu har ingenting ondt gjort oss. Nu i denne tiden, og i den som kommer, hvordan det enn går, må vi ikke la hatet gro i våre hjerter. Vi må vinne våre fiender for Gud med vår kjærlighet. La oss være gode mot russerne.»

Vi viser Finnland sympati, vi ber for Finnland, og vi planlegger hvorledes vi kan hjelpe våre finske speiderkamerater, og den eneste av oss som virkelig lider under krigen, hun som ikke vet om hun finner slekt og venner igjen når hun kommer hjem, hun ser det som sin oppgave å være god mot russerne.

Måtte det ikke være nødvendig å minne oss om det igjen!

Bøker for barn.

Vi anbefaler:

Brødrene Grimms: «Eventyr». Norsk utgave ved Eugenie Winther.

De henrivende gamle eventyr i helt moderne norsk sprogdragt. Utmerket for barn, som kan lese selv og som derved temmelig smertefritt får utdypet sitt bekjentskap til den aller siste rettskrivning. Vi eldre er ikke så begeistret for nettop den side — Grimms eventyr husker vi ord til annet fra vår egen barndom og synes ikke de har vunnet ved omstøpningen. Men illustrasjonene er bedårende, helt i den gamle stil, og da det ikke er vi men våre barn, som nu skal ha glede av eventyrene,

Skolesøster leser for barnene.

og da Eugenie Winther er en lydhør og hjertevinnende forteller anbefaler vi uten forbehold denne utgave i sitt morsomme bind. (N. W. Damm & Søn.)

*

Kåre Holt: «Tore Kramkar».

En bok om pågangsmot, nederlag og seir. Best for gutter. (N. W. Damm & Søn.)

*

Frederick Marryat: «Kaperkapteinen».

Litt for meget krigsmotalitet. Men det finnes jo fremdeles foreldre som forærer sine gutter tinnsoldater og kanoner til jul, så hvorfor ikke? (N. W. Damm & Søn.)

*

Hector Malot: «Frendeløs». Norsk utgave ved Eugenie Winther.

Den verdenskjente barnebok, utmerket bearbeidet av den flittige fru Winther. (N. W. Damm & Søn.)

*

Susan Coolidge: «Katy på skolen». Norsk utgave ved Eugenie Winther.

Fortsettelse av «Katy hjemme». Like så fortryllende som den. (N. W. Damm & Søn.)

*

Eugenie Winther: «Nina Nestbest».

Og så kommer fru Winther heldigvis med et originalarbeid: «Nina Nestbest», som har alle de gode egenskaper vi er vant med å forbinde med en bok av denne forfatterinne. Hvilket vil si at den ikke trenger noen anbefaling. (N. W. Damm & Søn.)

*

Pet Bugge: «Kari på setra».

Fru Bugge forfølger sine suksesser fra de siste årene med denne bok, som taler direkte til barnas opfattelses-evne på en ekte og følt, men frisk og usentimental måte. Hvad det kan oppleves på en norsk seter kommer når det

blir fortalt av denne forfatterinne i en hel ny belysning — får likesom mer perspektiv og dybde. Barn lærer å elske og forstå enn bedre den norske natur ved å følge med i sin veninde Karis ferd en sommer. En god, morsom og klok bok! (Aschehoug & Co.)

E. D.-V.

En bok som ikke bør glemmes

er Asgerd Jørgensens: «En ensom vender hjem» (Aschehoug & Co.). Den kom ganske visst ut ifjor jul og som man vil huske vakte den adskillig opsikt og fikk mange og gode anmeldelser. Den hører til de verker som alltid er like aktuelle, og det er derfor med glede at vi i følge oppfordring fra mange kanter minner om den!

Høgtid i Bergen.

Bergenserne har ord på sig å være mestre i å lage fester som sier seks. Det gjelder også en kirkelig høgtid som den St. Pauls menighet oplevet siste søndag, da hs. høiærverdighet biskopen meddelte fermingens sakrament hos oss. En tredagers retrett for fermlingene hadde forberedt dagen, og kirken var nesten fylt til siste plass da sognepresten gikk nedover kirkegulvet for å motta biskopen ved inngangen.

Sangkoret som i dagens anledning var særlig forsterket bidro i høi grad til å skape den rette ramme omkring pontifikalmessen, og de voksne ministranter fullførte sin ikke lette oppgave på en meget verdig måte.

Efter messen holdt biskopen en gripende tale: Troen nedarves ikke fra slekt til slekt. Hver ny slekt må selv tilkjempe sig den, og Fermingens sakrament gir oss den kraft, som en Kristi stridsmann trenger. Derpå knelte tyve unge og noen voksne konvertitter i koret mens biskopen med utstrakte hender bad den Helligånds nådegaver ned over dem. Hr. Corneliusen og frk. M. Endresen stod faddere ved den vakre høitidelighet, som gjorde et dypt inntrykk på alle de tilstedeværende.

Mandag aften d. 11. des. var atter en større skare samlet omkring biskopen. Henimot seksti damer hadde fulgt sogneprestens oprop til en bønnestund i St. Sunnivakapellet. Hans høiærverdighet oprettet med en liten tale en *St. Elisabeths kongregasjon* for gifte damer. I de vanskelige tider som særlig familiene lider under, har dette kirkelige lag sikkert et stort og velsignelsesrikt arbeid foran sig. Sognepresten talte efter biskopens innledende ord om en mors bønn for sine barn. De er ikke hennes eiendom men tilhører frem for alt Herren. Stille bønn foran det utstillede sakrament for familienes åndelige vel avsluttet den gripende bønnetime, som forhåpentlig er den første i en lang rekke like godt besøkte kirkelige møter i Floridas vakre kapell.

Tirsdag aften feiret Mariaforeningen sin tradisjonelle årsfest. Biskopen var hedersgjest. Lykkønskninger fra fjern og nær var strømmet inn — ja, helt fra U.S.A. Bergensernes berømte gode humør gav sitt utslag i en meget fornøielig vise, som gjorde stor lykke ved festbordet. Opløsning — tablåer — teater, skjemt og alvor fulgte raskt efter hverandre og nesten før vi visste av

det var klokken slagen og alle deltagerne minnet om en hyggelig aften rikere.

X.

Herhjemme —

Oslo. Mariakongregasjonen avholdt sin retrett i dagene 4.—7. desember — som vanlig i kapellet på St. Josephs Institutt. Retretten blev ledet av fransiskanerpater Boers, som stillet oss for øie Guds mor som det forbilled vi alle skulde strebe efter å nå op til. Det var tjenersinnet det kom an på, og det å leve efter sin tro. Som vanlig efterfulgtes retretten av felleskommunion søndag 10. desember i St. Olavskirken — både den og selve retretten hadde stor tilslutning. Efterpå felles frokost. Om kvelden avholdets vår patronatfest som blev i alle deler vellykket. Prologen blev fremsagt vakkert av frk. Abrahamsen og preses mgr. Snoeys holdt festtalen. Senere ut på kvelden var det sang av frk. Paus-Knutsen, akkompagnert av frk. Sutter. Begge damene fikk fortjent applaus. Stemningen var hele kvelden den beste og et telegram fra hs. høiærverdighet biskopen, som på grunn av bortreise ikke kunde være til stede, vakte stor begeistring. Fra et medlem av kongregasjonen som nu er bosatt i Halden, kom det likeledes en telegrafisk hilsen. Alt i alt en kveld vi vil minnes.

M. J.

Bergen. Vi er anmodet om å gjøre opmerksom på, at sogneprest dr. Gorissens telefon er: Bergen 15 410.

Julehilsen til våre finske brødre.

Jeg tror å ha alle norske katolikker med mig, når vi avslutter «St. Olav»s julenummer med å sende til våre trofeller i Finland forsikringen om vår inderligste medfølelse og vår dype sympati i anledning av de lidelser, som så uforskyldt går over deres land. En gang i januar skal det bli holdt kollekt i vårt Vikariats kirker for Finnlands nødlidende. Men vær forvissset om at hver dag stiger våre bønner op til Ham, hvis veier ikke er våre veier og som ene kjenner dag og time, for at Han skal avkorte prøvelsens tid og skjenke den fred, som blev lovet menneskene den første julenatt. Vi hilser dere alle i tro, håp og kjærlighet.

† Jacob Mangers

Apostolisk Vikar, biskop av Selja.

Redaktør: E. Dithmer-Vanberg.

Thronsen & Co. boktrykkeri, Bernh. Getz gt. 3 - Oslo.